

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Rytterskolen

Medlemsblad for

KARLEBO LOKALHISTORISKE FORENING

www.lokalhistoriske-forening.dk

12. årgang nr. 3 - Efterår 2018

Karlebo Lokalhistoriske Forenings medlemsblad, 'Rytterskolen' udkommer 4 gange årligt og udsendes til bl.a. foreningens medlemmer.

www.lokalhistoriske-forening.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

Fra museets gemmer—hvad er det?	s. 3
Mindetale den 5. september	s. 4
Årets sidste arrangementer	s. 7
Ridder af Dannebrog	s. 8
Ved Karlebo Skoles 75-års jubilæum	s. 14
Byvandring i Kokkedal	s. 17
Trap Danmark - 6. udgave	s. 18

Forsidefoto: Gravmæle for Trine Elisabeth og Johan Andersen på Karlebo Kirkegård.

Den knækkede søjle skal sikkert symbolisere hendes korte liv. Læs s. 8.

(Foto: JEC)

Foreningens bestyrelse.

Formand:

Niels Storgaard Simonsen tlf: 2341 5440 niels.storgaard@email.dk

Næstformand:

Anna-Sophie Simony Dalgaard tlf: 9884 2084 asdalgaard@mail.tele.dk

Kasserer:

Brita Gersner tlf: 4914 4289 b.gersner@gmail.com

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Merete Gøtzche tlf: 4828 0555 m.go@mail.dk

Birgitte Larsen

(udpeget af Fredensb. Kom.) tlf: 2331 5396 birgitte2990@gmail.com

Flemming Jappsen tlf: 5124 5338 fl.jappsen@gmail.com

Peter Aarby tlf: 4914 5281 paarby@post.tdcadsl.dk

Suppleant 1:

Henrik Teileskov tlf: 4914 3752 teileskov@post.tele.dk

Suppleant 2 og webmaster:

Bjørn Sandberg tlf: 4914 4028 bjoern.sandberg@gmail.com

Redaktør: Flemming Jappsen – Holtebakken 49 -2990 Nivå

Tlf.: 5124 5338 – fl.jappsen@gmail.com

Layout/grafik: Jens Erik. Christiansen – Åtoften 131, 2990 Nivå

Tlf.: 4914 0397 – jensec2990@gmail.com

Tryk: 550 eksemplarer, ISSN:1904-853X

Deadline for næste udgave af medlemsbladet er d. 19.11. 2018

Materiale til redaktøren modtages gerne elektronisk.

Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktøren.

Fra museets gemmer

Af Henrik Teileskov

Hvad er det, og hvad har den været brugt til?

Museet har fået indleveret ovenstående redskab.

Redskabet er 52 cm langt, 6 cm bredt, og det har en højde på 10 cm. Det består af et hakket bundstykke og en bevægelig skæredel udformet med en æg som en kniv. Håndtaget er af træ.

Eneste inskription er ordet PATENT i den ene ende. Bundstykket er forsynet med to skruehuller, så det kan fastgøres til et underlag.

Redskabet har øjensynlig haft en skærefunktion, men hvad er der blevet skåret, og hvorfor har bundstykket denne hakkede form?

Er der blandt "Rytterskolens" læsere et bud på, hvad redskabets anvendelse har været? Jeg modtager meget gerne oplysninger.

Henrik Teileskov

teileskov@post.tele.dk

Mindetale

ved højtideligheden d. 5. september 2018
ved Karlebo Kirke for sognets faldne.

Af Henrik Teileskov

Når vi i dag, her i 70 året for Danmarks deltagelse i internationale missioner, mødes for at mindes Danmarks udsendte og helt særligt her i Karlebo de faldne i to krige, er det at mindes krigsofre jo en tilbagevendende og en ikke uvæsentlig del af menneskehedens lange historie. Krige har eksisteret til alle tider. De har haft vidt forskellige årsager som f.eks. hvilken religion, der skulle være den gældende, kontrol med handelsveje, ønske om at erhverve landområder, beskyttelse af en folkegruppe eller en nations rene overlevelse. Krigene har været meget lokale, regionale, særdeles omfangsrige, ja sågar er nogle benævnt verdenskrige. Verden er ikke et fredeligt sted, især ikke, hvis en part føler sig meget stærkere end en anden. Krigene er blevet stadig mere avancerede, efterhånden som den tekniske formåen har udviklet nye våbentyper. Derfor er en indsats nødvendig for at opretholde en ba-

lance med en ligelig styrkefordeling. Det betyder dog ikke, at vi i verden skal undlade at arbejde for nedrustning landene imellem. Men

Foto: Flemming Jappsen

uanset hvilket niveau vi ender på – oprustning eller nedrustning – så er der stadig mennesker involveret i krige og konflikter, mennesker der på egen krop oplever krigens barske realiteter.

Navnene på de to mindstene for krigen i 1864 og krigen i Afghanistan i vores egen tid fortæller os, at krig som fænomen og konkret hændelse kan føre til det største offer. Rent geografisk afspejler de to sten en udvikling over et tidsrum på 150 år i forsvaret af Danmark fra et forsvar af vor nation i nærområdet til en involvering i områder ude i den store verden, der i dag er med til at definere Danmarks sikkerhed. Hvor kampene i 1864 foregik på dansk jord, er indsatsen i disse år jo præget af tilstedeværelsen mange steder i verden ofte under barske og i hvert fald fremmede og anderledes forhold. 1864-krigen førte til tab af dansk land og til dansksindedes tvungne deltagelse i Den Store Krig, eller som den senere blev benævnt 1. Verdenskrig; den krig der efter manges mening skulle afslutte menneskehedens mange krige. Det kan vi jo godt tænke på her i 100 året for dens afslutning og reflektere over, at det jo desværre ikke blev tilfældet. I dag gælder det i kampen mod terror om at modarbejde terrortruslen mod Danmark. Og det er en kamp, der udkæmpes både her i landet og ude i den store verdens brændpunkter.

Men det rokker ikke ved, at

Danmark er vores base, vores land, som vi til alle tider har værnet om og fortsat skal værne om og da heldigvis også gør det. I dag skal vi derfor tænke på de mennesker, der i 1864 og i vor tid, fjernt fra Danmark, gjorde og gør en indsats for at bevare og beskytte Danmark.

Lokalhistorie kan måske nogle gange opfattes som en mindre, men bestemt ikke uvæsentlig del af historiens store hjul, og i denne sammenhæng bliver vi mindet om, at lokalhistorie pludselig kan blive en del af den store historie og omvendt, at de store begivenheder griber ind i den lokale historie på godt og ondt.

Den amerikanske forfatter Ernest Hemingway, der om nogen forholdt sig til krigen og dens væsen, skriver i bogen, **Hvem ringer klokkerne for** (fra 1940): ”Intet menneske er en ø, en verden for sig; men ethvert menneske er et stykke af fastlandet, en del af det hele”.

Danmark er ikke en ø men en del af det store hele, en del af verdenssamfundet. Noget der helt klart er gældende i vores globaliserede verden med alle dens nye kommunikationsformer og transportmuligheder.

Den enkelte person er ikke en ø men en del af en helhed, en verden. Vi kan ikke sidde i vores lille land og blot lade tingene ske. Vi må tage stilling og skabe holdninger, ja ska-

be dialog. Det er en af demokratiets stærke sider. Nogle personer valgte den aktive handling og blev soldater og drog i krig, andre valgte tanken og ordet for at bekæmpe verdens uretfærdigheder. Der er behov for begge indsatser. Jeg tror, at opfattelsen af den nødvendige og aktive handling har ligget dybt i de soldater, der drog ud for at gøre en forskel. De troede på mennesket, de troede på at demokrati og frihed er vigtige værdier. De erkendte, at man en gang i mellem må spørge sig selv, hvad kan jeg gøre for fædrelandet. At det ikke altid er de andre, der skal drage ud – det kan jo også være én selv, der kan være med til at gøre Jeppe Aakjærs må-

ske lidt provokende linjer fra 1917: ”Du puslingeland, som hygger dig i smug, mens hele verden brænder om din vugge” til skamme. Drage ud hvor der kan være beskidt og rigtig farligt for at være med til at give os sikkerhed her i Danmark. Det er i virkeligheden kernen i det hele. Det, som hele kampen drejer sig om både i krigs- og i fredstider.

Samtidig tror jeg, at kammeratskabet soldaterne imellem har betydet overordentlig meget for den enkelte soldats valg og indsats. De var netop en del af en helhed.

Æret være de faldnes minde!

Foto: Flemming Jappsen

Årets sidste arrangementer

Torsdag 27. september kl. 19.30-21.30

"Den tapre landsoldat" - lokale skæbner under krigen i 1864

Krigen i 1864 blev skelsættende for Danmark som nation. Men også lokalt fik krigen store konsekvenser. Arkivleder, historiker, cand.mag. Lise Schifter fortæller, med udgangspunkt i lokale kilder, om de, der døde i kampen for deres land, de der kæmpede og vendte hjem og de, der blev hjemme

Torsdag 25. oktober kl. 19.30-21.30

Bondens frigørelse i sidste halvdel af 1700-tallet

Historiker, cand.mag. Niels Storgaard Simonsen, vil fortælle om baggrunden for det, der ofte bliver betegnet som bondens frigørelse. Der tænkes især på stavnsbåndets ophævelse. Men der er andre ligeså vigtige elementer i den proces, der førte frem til en økonomisk bedre stillet bondestand. I Karlebo begyndte det i 1761, da dronning Sophie Amalie på Hirschholm Gods udstedte de såkaldte "Arvefæste-Skøder" til bønderne, hvilket gjorde dem til selvejere. Andre vigtige elementer var udskiftningen og hoveriets afskaffelse.

Torsdag 22. november kl. 19.30-21.30

Møllernes historie i Fredensborg Kommune.

For mindre end hundrede år siden var det danske landskab præget af både vand- og vindmøller. Ifølge sagens natur var det især vindmøllerne, som man umiddelbart fik øje på, næsten i enhver retning, så langt øjet rakte. Det gjaldt også for den nuværende Fredensborg Kommune. Tilbage er kun Karlebo Mølle i syd og Højsager Mølle i nord. Men i møllernes velmagtsdage fandtes der langt flere. Vi har kendskab til idet mindste 20 tidligere og nuværende møller, som foredragsholderen, cand.polit. Peter Aarby, vil fortælle om. Og herunder udpege de (næsten) nøjagtige steder, hvor møllerne har stået.

Lørdag og søndag 1. og 2. december kl. 11.00-16.00

Det årlige julemarked. Besøg det traditionsrige og populære julemarked i Rytterskolen.

Husk! Alle er velkomne.

Ridder af Dannebrog

Gårdejer Johan Andersen, Karlebo.

Af Jens Erik Christiansen

Det er i år 150 år siden Johan Andersen blev født på Avlholmgaard lidt nord for Karlebo by. Og det finder jeg, er en god anledning til at kaste lidt lys over hans liv og virke.

I 1938 blev Johan Andersen udnævnt til Ridder af Dannebrog, og i den forbindelse skulle han til Ordenskapitlet indsende en levnedsskildring, som familien venligst har givet tilladelse til, at vi må bringe her i bladet.

I levnedsskildringen fremfører han, at han "... har deltaget i en Del af det Arbejde som Tiden nu engang kræver ...". Og hermed mener han vel især det frivillige arbejde i foreninger, der ønskede at fremme en bestemt sag, og i hans tilfælde har det naturligvis primært været foreninger, der skulle tjene landbrugernes interesser.

En optælling viser, at han har været medlem af mindst 17 råd, bestyrelser o. lign. heraf som formand i de 10. Så det har ikke kun været 'en del' af det arbejde, som tiden kræver, han har deltaget i, det var meget.

Der er ingen tvivl om, at det organisatoriske har interesseret ham, at han tillige var dygtig til det, og at han har nydt udbredt tillid blandt standsfæller. At tildele ham ridderkorset må siges at være fuldt ud fortjent.

Johan Andersens levnedsskildring:

"Undertegnede, der under 22. Juli 1938, allernaadigst af Hs. Kongelige Majestæt er udnævnt til Ridder af Dannebrog, skal herved ærbødigt tillade sig at indsende til de kongelige Ordeners Historiebiograf nedenstaaende Levnedsskildring.

Jeg er født den 15. August 1868 paa Avlholmgaard i Karlebo By og Sogn. Mine Forældre var Gaardejer

Johan Andersen med sit ridderkors.

Foto: Privateje.

Niels Peter Andersen og Hustru, Johanne Kirstine født Møller. Nævnte Ejendom, som nu er i min Besiddelse, er i Slægtens Eje i 4. Led.

Jeg er saaledes opvokset paa den Ejendom, hvor jeg har udført min egentlige Livsgerning; min Skoleundervisning fik jeg i Byens Skole (Karlebo) og har desværre ikke faaet anden Undervisning end i nævnte Skole, men til Held for mig og mange havde vi en meget dygtig Lærer, Herr H. Olsen, som jeg mindes med stor Taknemlighed. Efter min Konfirmation deltog jeg i flere Aar tillige med mange andre unge i en af Lærer Olsen foranstaltet Aftenskole, som jeg havde overordentlig Nytte af og som hører til mine bedste Ungdomsminder.

Jeg maatte efterhaanden som jeg voksede til sammen med mine Brødre deltage i det paa Gaarden forefaldende Arbejde og blev saaledes tidligt vænnet til Arbejdet ved Landbruget.

Som ungt Menneske deltog jeg med stor Interesse i Skyttesagen og opnaaede at blive en ret god Riffelskytte og vandt en del Præmier, deriblandt en af Ministeriet udsat Riffel; jeg var i en Del Aar Formand for den herværende Skyttekreds (6. Kreds Karlebo).

I 1889 aftjente jeg min Værnepligt ved 2. Regiments 3. Bat. 3. Kompagni paa Kronborg og var indkaldt til Kantonnement i 1891 og

1893.

I sommeren 1892 var jeg paa en Gaard i Sønder Bjerger ved Skælskør som Forkarl, men da min ældste Broder om Efteraaret blev gift og overtog en Gaard, kom jeg hjem, hvor jeg tildels ledede Arbejdet, indtil jeg 1. April 1899 overtog Gaarden og blev gift 16. Maj samme Aar med Trine Elisabeth Nielsen, Datter af Sognefoged, Sogneraadsformand Anders Nielsen, Nørre Herløv. (Dbm). Efter 8 Aars Ægteskab døde min Hustru desværre ved en Kørselsulykke den 2. Maj 1907; vi havde 5 Børn, 4 Sønner og 1 Datter, som alle nu er i selvstændige Stillinger, min lidt yngre Søster har i alle disse Aar været min trofaste Medhjælper og tildels mine Børns udmærkede Mor.

Allerede i 1903 blev jeg ved et Suppleringsvalg indvalgt i Karlebo Sogneraad, hvor jeg Aaret efter blev valgt til Formand; ved Periodens Udløb ønskede jeg ikke Genvalg, da min Tid knapt tillod mig at passe dette betydelige Hverv i den store Kommune. Kort efter indtraf Ulykken med min Hustru, og jeg holdt mig nu i en Del Aar fra offentlig Virksomhed, dog blev jeg i 1908 valgt til Formand for Sognets konservative Forening, og da jeg havde skolesøgende Børn blev jeg 1909

valgt til Medlem af Skolekommissionen og beholdt denne Stilling, hvorfra jeg har mange gode Minder i Samarbejde med Pastor Gad, Karlebo, og Sognets Lærere, til 1921.

1911 valgtes jeg til Vurderingsmand for Udlaan af offentlige og umyndiges Midler, denne Stilling indehaver jeg endnu. Fra 1920 til 1937 var jeg Formand for Karlebo Sogns Hesteforsikring, og fra 1927 til 1939 Formand for Voldgiftsretten angaaende Handel med Husdyr, et

ret interessant, men dog imellem ubehageligt Hverv. I en lang Aarrække var jeg Medlem af Bedømmelsesudvalget for Kvæg i Frederiksborg Amts Landboforening. Fra 1936 Herredsformand for Østifternes Hagelskadeforsikring. Hillerød Slagteri er en af de Virksomheder, der har haft min største Interesse, det startedes i 1913 og i 1919 blev jeg valgt ind i Slagteriets Noteringsudvalg; i 1923 blev jeg valgt til Næstformand og i 1925 til For-

Avlholmgaard fra syd, o. 1950

Efter at have været i slægtens eje i 6 generationer blev gården solgt i 2007.

FredensborgArkiverne.

mand. For det herværende Mejeri, Andelsmejeriet ”Toft”, har jeg været Bestyrelsesmedlem og Kasserer fra 1928. Medlem af Repræsentantskabet for Landmandsbankens Hørsholm Afdeling fra 1930 og Bestyrelsesmedlem for Hillerød & Omegns Bank fra 1935. Jeg har i ca. 20 Aar været Medlem af Repræsentantskabet for Forsikringsanstalten ”Tryg” og fra 1937 Medlem af Kontrolkomiteen. I 1910 blev jeg Medlem af Bestyrelsen for Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab, og i 1936 valgtes jeg til Formand.

Da Kødfoderfabrikken ”Sjælland” ved Ringsted blev opført i 1935, blev jeg indvalgt i Bestyrelsen og deltog i Arbejdet ved Fabrikens Opførelse; i 1937 valgtes jeg til Formand for Andelsselskabet.

Som før nævnt blev jeg i 1908 valgt til Formand for Sognets konservative Forening, og i 1917 blev jeg Formand for Fredensborgkredsens konservative Forening og er det fremdeles; jeg blev desuden meget mod min Vilje for snart 2 Aar siden valgt til Formand for Amdsudvalget i Frederiksborg Amt for de konservative Organisationer.

Det vil af denne Oversigt af min Virksomhed ses, at jeg har deltaget i en Del af det Arbejde, som Tiden nu engang kræver, det har

selvfølgelig taget en Del af min Tid, men paa den anden Side ogsaa bragt mig i Forbindelse med mange udmærkede Mennesker, som har været til umaadelig Gavn for hele mit Arbejde og Udvikling baade hjemme og ude, og jeg mindes med stor Taknemlighed al den Venlighed og Imødekommenhed, jeg har mødt under Udførelsen af mine forskellige Hverv og hele det Arbejde, det har været mig forundt at udføre.

Jeg maa tilføje, at naar jeg nu har haft den Ære og Glæde ved min 70 Aars fødselsdag at modtage Ridderkorset, maa jeg have Lov til at tage det som et Udtryk for, at mine Medarbejdere og Venner, der har foretaget Indstillingen til Hs kongelige Majestæt, har fundet, at min Virksomhed har været af den Art, at den er værdig til den Udmærkelse, der er blevet mig til Del, og giver mig Lov til at tro, at mit Arbejde og Virke har været til Gavn ogsaa for andre.”

*

Johan Andersen døde den 1. april 1952 og samme dag bragte Frederiksborg Amts Tidende, der var konservativ, følgende nekrolog på forsiden:

**”Johan Andersen, Karlebo,
døde i Morges.**

Efter kun faa Dages Sygdom er Gdr. Johan Andersen, Karlebo, død

i sit Hjem paa ”Avlholmgaard”, 83 Aar gammel.

Johan Andersen havde trods sin høje Alder været rask og rørig indtil for kort Tid siden, men saa mærkede hans Nærmeste, at det maatte bære mod Afslutningen paa et langt og virksomt Liv, der i næsten 50 Aar havde været helliget offentlig virksomhed. Det begyndte at knibe med den ellers saa livlige Mands Hukommelse, og for et Par Dage siden maatte han gaa til Sengs, hvor han laa stille hen, indtil han i Morges sov ind, omgivet af sine Børn.

Gdr. Johan Andersen var født den 15. August 1868 paa Avlholmgaard - den gamle Slægtsgaard, han nu ejede som fjerde Generation – og efter en Tid at have været i Sydsjælland som Forkarl vendte han tilbage til sin Fødegaard, som han overtog den 1. April 1899, og som han siden har drevet med stor Dygtighed og paa en Maade, der vakte Respekt hos alle.” ...

*

[I flere afsnit omtales en række af Johan Andersens tillidsposter, men det er stort set blot en gentagelse af det, han har skrevet i sin levnedsskrivelse.]

*

”Med Johan Andersen har den nordsjællandske Landbostand mistet en af sine Markante Personligheder - en Mand, der var en Pryd

for sin Stand, og som ved sin noble og retlinede Færd havde skabt Respekt om sit Navn, der altid vil blive Mindet med Ærbødighed. Dette gælder ikke mindst inden for det politiske Parti, som han havde viet saa stor en Del af sin Arbejdskraft.

Ved sin 70 Aars Fødselsdag blev han udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Han efterlader sig en Datter og fire Sønner, af hvilke den ene de sidste Aar har drevet Gaarden i Karlebo - altsaa som den femte Generation.”

*

Samme dag - også på forsiden af avisen - udtalte den konservative trafikminister Victor Larsen mindeord om Johan Andersen. Victor Larsen repræsenterede fra 1935 og til sin død Fredensborgkredsen i Folketinget.

*

Kørselsulykken, hvor Trine Elisabeth Andersen omkom, er omtalt i Frederiksborg Amts Avis, 4. maj 1907, s. 2:

”Dræbt ved Kørselsulykke.

Et meget sørgeligt Ulykkestilfælde skete i Forgaars Aften ude paa Vejen, der fører gennem Store Dyrehave fra Hingsterhus til Karlebo.

Fhv. Sogneraadsformand Johan Andersen og Hustru, Karlebo, havde været her i Byen og gjort Indkøb. Ved halvni-Tiden kørte de hjemad med et højt Læs Foderstoffer, oven paa hvilket de begge hav-

de taget Plads. Ude i Dyrehaven vilde Andersen køre lidt til Siden, men kunde i det tætte Mørke ikke se, hvor langt ud til Vejkanten han kom. Følgen blev, at han styrede for langt ud, saa Hestene og Vognen styrtede ned i Grøften. Andersen og hans Hustru faldt forover ned mellem Hestene; men medens Andersen klarede sig nogenlunde fra Faldet – han fik kun lettere Hudafskrabninger – kom hans Hustru ned

Trine Elisabeth Andersen

Foto: Privateje

under den ene Hest, der kom til at hvile over hende med hele dens Vægt. Saa snart Andersen slap ud af Klemmen, ilede han sin Hustru, der jamrede højlydt af Smerte, til Hjælp. Han kunde imidlertid intet udrette og maatte derfor tilkalde Assistance. Hegnsmændene Ole Rasmussen og Danielsen kom hurtigt til, men da var det for sent. Andersens Hustru var kvalt. Den forulykkede blev bragt ind i Skovløberhuset,

hvorfra der skyndsomt blev sendt Bud efter Dr. Th. Jensen. Lægen kunde dog intet udrette. Hendes Læsioner var vel af ret ubetydelig Karakter, men hun var som sagt bleven kvalt under Hesten.

Den dræbte Kone var 37 Aar gl. og Datter af Gaardejer, Lægdsmand Anders Nielsen, Herløv, og efterlader sig 5 smaa Børn.”

*

Johan Andersen giftede sig ikke igen.

*

Jens Andersen, der gennem 10 år og indtil sidste generalforsamling var foreningens sekretær, er oldebarn af Johan og Trine Elisabeth Andersen.

Ved Karlebo Skoles 75-års jubilæum

Af Niels Storgaard Simonsen

Da Karlebo Skole for 75 år siden blev taget i brug, fik den navnet Karlebo Centralskole. Hvorfor nu det? Jo, for Folketinget havde nemlig i 1937 vedtaget en ny skolelov. Denne lov sigtede på en modernisering af skolevæsenet på landet, da man ønskede, at skolerne på landet skulle ligestilles med skolerne i byerne.

Fra at undervise flere årgange, eller alle årgange sammen, skulle man nu gå over til årgangsinddelte klasser, sådan som vi kender det i dag. Samtidig skulle skolerne ud-

styres med faglokaler, dvs. sløjdlokaler for drengene og håndgerningslokaler for pigerne. Men også en gymnastiksal, samt grønne områder til boldspil, hørte med hertil.

På den måde var Karlebo Sogn faktisk lidt af et foregangsogn, for byggeriet af de nye centralskoler gik ret langsomt. Først i løbet 1950-erne tog det for alvor fart. Godt tyve år senere, nemlig i 1958, kom der så en ny skolelov. Og her ophævede man landsbyordningen for skolerne og tvang nu sognene til et omfattende skole-

Rejsegilde på Karlebo Centralskole.

Foto: FredensborgArkiverne

byggeri i form af disse centralskoler. Det betød, at man, det næste halve snes år, frem til 1970-erne, nedlagde næsten 2000 små landsbyskoler.

Den første skole i Karlebo Sogn var Avderød Skole også kaldet Rytterskolen. Den huser i dag, som alle ved, Fredensborg Museum. Den blev bygget i 1723 og var de næste 90 år Karlebo Sogns eneste skole. Men vedtagelsen af loven om Folkeskolen i 1814 betød, at man på dette tidspunkt skabte to nye skoler. Nemlig Vejenbrød Skole i den østlige del af sognet og Karlebo Overdrev Skole i den vestlige del af sognet i henholdsvis 1813 og 1815.

Godt 40 år senere byggede man yderligere en skole, nemlig den allerførste Karlebo Skole, der kom til at ligge ved siden af Stejlebjeriggård. Og så endelig i 1883 byggede godsejer Johannes Hage på Nivågård Karlebo Sogns femte skole på Smedebakken i Nivå. Der var nemlig kommet mange børn i området, pga. de mange teglværksarbejdere på teglværkerne i Nivå, der havde slået sig ned der.

Nogle vil så måske stille spørgsmålet, ”hvorfors byggede man dog alle disse små skoler i stedet for en eller i hvert fald et par større skoler”? Her kunne man så have samlet sognets lærere og lavet en skole med årgangsinddeling og en mere effektiv undervisning. For sagen var jo den, at alle

skolernes årgange var samlet i ét klasselokale og med kun én lærer. Her gennemførte man det, man i dag vist nok kalder for ”differentieret undervisning.”

Svaret er, at dette skyldtes to ting. For det første afstanden til skolerne og for det andet datidens ringe transportmuligheder. Børnene havde ikke cykler at køre på, de blev først hvermandseje efter 1. verdenskrig. Og busser kendte man naturligvis heller ikke til. Med andre ord, når børnene skulle i skole, var der kun et transportmiddel til rådighed, nemlig ”apostlenes heste”, børnene måtte gå i skole.

Der var skolepligt for både drenge og piger, da rytterskolen i Avderød blev bygget i 1723, som sognets eneste skole. Børnene måtte derfor, for en stor dels vedkommende, gå mange kilometer i skole. Det var med til at fremme et i forvejen ganske stort fravær. Det har jo næppe været sjovt at være en lille dreng eller en lille pige på måske 7-8 år, når man en mørk efterårs- eller vinterdag skulle kæmpe sig mange kilometer gennem snedriver eller rusk og regn. Så var fristelsen til at blive hjemme givetvis ganske stor.

Men da Karlebo Centralskole for 75 år siden blev bygget, var situationen en helt anden. Da havde alle raske drenge og piger fået sig en cykel. Måske kunne man af og til i dårligt vejr tage rutebilen i

skolen, hvis den da ellers kørte forbi i nærheden af, hvor man boede.

Efterhånden flyttede flere mennesker til området omkring Nivå. Og planerne for byggeriet i Strandsognet begyndte så småt at tage form. I 1961 fik sognerådet udarbejdet en plan for udbygningen af det Nivå og Kokkedal, som vi kender i dag. Fem år forinden, nemlig i 1956, mistede Karlebo Centralskole så sin position som sognets centrale skole. Netop med blik på fremtiden, byggede man en skole ikke langt fra Nivå Station. Den skole, der fik navnet Nivå Centralskole.

Men centralskole eller ej, Karlebo skole er her jo endnu, det har man netop fejret. Og vi håber på, at skolen må fortsætte. På Fredensborg Museum glæder vi os nemlig altid til, når Peter Laxdal fra Karlebo Udeskole i det tidlige forår som sædvanlig kommer med tre herlige og spillelevende 1. klasser. Så er der i et par timer virkelig gang i den på Karlebo Sogns allerførste skole, den gamle rytterskole i Avderød. Så vi kan altså ikke undvære jer.

Kære alle jer her på Karlebo Skole – hjertelig tillykke med jubilæet.

Den jubilerende skole 2018.

Foto: Flemming Jappsen

Byvandring i Kokkedal Klimaprojekt.

Arrangementet den 23. august var velbesøgt, idet 55 personer deltog i byvandringen.

Flere af de deltagende udtrykte stor tilfredshed med arrangementet og foreslog, at det blev gentaget for en bredere kreds af borgere i kommunen. Dette er nu arrangeret.

Her ses deltagerne ved en bro over Usserød Å

Foto: Lisbeth E Knudsen

”Det er selvsagt tilfredsstillende, at Lokalhistorisk Forening gennem sit virke kan medvirke til at øge interessen blandt borgerne for de større projekter, som gennemføres i og påvirker leved forholdene i vores kommune”.

Medlemskab af Karlebo Lokalhistoriske forening.

Et medlemskab for enkelt person 110.00 kr.

og

for par 160.00 kr. årligt.

Send mail til info@lokalhistoriske-forening.dk med navn og adresse på alle der skal meldes ind.

eller

ring til 2341 5440

Trap Danmark, 6. udgave.

Af Jens Erik Christiansen

Mange har sikkert på en eller anden måde stiftet bekendtskab med det store statistiske og topografiske værk 'Trap Danmark'. At det er topografisk vil sige, at det giver en beskrivelse af et landskab med dets terrænformer, vegetation, vandløb, bebyggelser m.v. Værket har med tiden fået navn efter den første udgiver og redaktør Jens Peter Trap (1810 – 1885).

Efter at have taget juridisk embedseksamen blev J.P. Trap som 24-årig ansat i det kongelige kabinetssekretariat. Han avancerede gennem årene og blev endelig i 1856 kabinetssekretær, det vil sige chef for Frederik d. 7.'s og senere Christian d. 9.'s sekretariat.

Hans ansættelse i sekretariatet medførte, at han måtte ledsage de 4 konger, han tjente under på deres mange og ofte lange rejser rundt i landet. Herved han fik et stort kendskab til det, og han begyndte at syssle med ideen om at udgive en afløser for Erik Pontoppidans topografi, 'Den danske Atlas I-II', der udkom 1763-64.

I 1854 gik han i gang med systematisk at indsamle oplysninger, og i årene 1858 – 1860 udkom hans 'Statistisk-topographisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark' i 5 bind. De blev trykt i 4.800 eksemplarer, der hurtigt blev udsolgt, og i 1872 – 1879 udsendte han en stærkt udvik-

□ det 2. udgave.

Efter hans død er værket nyudgivet 3 gange, i 1898 – 1906, i 1920 – 1932 og i 1953 – 1972 som 5. udgave i 15 bind.

Og nu er så 6. udgave på vej ud. Der er planlagt i alt 34 bind, der udkommer i tilfældig rækkefølge. I modsætning til tidligere udgaver, der var inddelt efter købstæder og sogne er denne udgave inddelt efter kommuner. Foreløbig er udkommet bd. 34, der er et topografisk atlas over Danmark, bd. 3, 4, 5, 6 og 9, der alle omhandler jyske kommuner samt bd. 26 med Halsnæs, Gribskov, Helsingør og **Fredensborg** kommuner og bd. 27 med andre nordsjællandske kommuner, bl.a. Hørsholm.

De enkelte kommuner er beskrevet i 5 hovedafsnit: Natur og landskab, Historie, Byerne, Kultur samt Samfund og erhverv. Værket er illustreret med mange flotte fotografier og mange grafer og fremtræder i sin helhed i et elegant layout. Og bag står i snesevis af såvel fagkonsulenter og fageksperter.

Trods dette skæmmes beskrivelsen af vor kommune desværre af en hel del fejl og mangler. Jeg har optalt ca. 20, nogle små og måske betydningsløse, andre ret store i mine øjne.

Nogle eksempler: Mine bemærkninger i *kursiv*.

s. 287: ”Lige syd for Nivås udløb i Øresund ligger en lang tange, som er en rest af molen ud til en aldrig færdiggjort galejhavn fra 1753-57. Siden har tangen været benyttet som havn af Nivaagaard Teglværk.”

Teglværksmolen har intet med galejhavnen at gøre. Det er en ofte set misforståelse. Der gik en vejdamning ud til galejhavnen, og den kan stadig følges fra Nivaagaards park og ud til Øresund ca. 100 m syd for teglværksmolen..

s. 296: ”Den nuværende Fredensborg Kommunes område udgjorde i middelalderen fire sogne,”.

Mig bekendt var der kun tre, Asminderød, Grønholt og Karlebo.

s.300: ”Der var i 1770 to vandmøller, Skære Mølle og Nive Mølle, og to vindmøller, Skære Mølle – som var et dobbelt anlæg - og Bassebæk Mølle. Sidstnævnte blev muligvis suppleret af en vandmølle.”

I 1770 var der fire vandmøller, Skære Mølle, Nive Mølle, Bassebæk Mølle (senere kaldt Karlebo Mølle) og Donse Krudtværk. De tre første blev på et tidspunkt suppleret af vejrmøller.

s. 303: ”Nedgangen gjaldt også fiskeriet i Humlebæk og Sletten, hvor der bl.a. blev fisket ål, gedder, aborrer og skaller.”
Det ville forbavse mig, hvis de tre sidstnævnte fiskearter har haft nogen betydning i de to fiskerlejer, da de er fersk- og brakvandsfisk, og Øresund næppe kan betegnes som

ferskvand eller brakvand. Det havde været mere nærliggende at nævne, at der blev fisket sild, torsk, fladfisk, makrel m.m.

s. 319: ”Stednavnet Nivå optræder tidligst i en kilde dateret 1370-80 i formerne Nywa og Nywæ.”
Det er en næsten uudryddelig misforståelse at Nywa/Nywæ er identisk med Nivå. Nywa/Nywæ dækker over bebyggelsen Nive, der lå nær Nive Mølle. Nive blev nedlagt o. 1790 og jordene lagt ind under møllen.

Nivå hedder i kilden, der henvises til (Roskildebispens Jordebog), Oos, senere Oos Nive, der betyder åen Nives munding. Oos bestod af en gård og fem husmandssteder. De sidste betalte deres afgifter i sild. De har altså primært levet af fiskeri.

s. 351: ”De nærmeste offentlige gymnasier ligger i hhv. Hillerød og Espergærde.”

Det overses helt, at Nordsjællands Grundskole og Gymnasium ligger i kommunen tæt ved rådhuset, og at der tillige er gymnasier i Rungsted og Allerød, der er de nærmeste for kommunens sydlige del.

Efter planerne udkommer der en bog i et lidt mindre format om de enkelte kommuner. Heri vil eventuelle fejl og mangler være rettet. Bogen om Fredensborg Kommune kan forventes omkring december i år. Senere kommer værket i en digital udgave.

Karlebo Lokalhistoriske Forening

blev stiftet i 1976 og har i dag over 650 medlemmer.

”Foreningens formål er:

1. At udbrede kendskab til og vække interesse for den tidligere Karlebo Kommunes historie. Det sker ved afholdelse af foredrag, by- og egnsvandring, udflugter o.l. samt ved udgivelse af bøger og hæfter med emner, der har relation til den tidligere Karlebo Kommunes historie. I forbindelse hermed foretager foreningen indsamling og registrering af materiale og data, der kan belyse egnens historie. Indsamlede genstande indgår i den samling, der er oprettet i Fredensborg Lokalhistoriske Museum i Avderød, mens bøger, protokoller, dokumenter, billeder, film og lignende afleveres til Fredensborg Arkiverne.

2. At varetage driften af Fredensborg Lokalhistoriske Museum i Avderød. Museet har hjemsted i Fredensborg Kommune, og er fælles kulturhistorisk museum for hele kommunen.”

Rytterskolens historie

Bladets navn, Rytterskolen, stammer fra den bygning, hvor Fredensborg Lokalhistoriske Museum holder til. Bygningen har siden 1976 desuden været hjemsted for Karlebo Lokalhistoriske Forening.

Bygningen blev opført 1723 som en af 241 skoler, der alle byggedes helt ens i landets 12 såkaldte rytterdistrikter, hvor der skulle oprettes et antal ryttereskadroner.

Derfor kaldes de ”rytterskoler”, men af datiden blev de formelt kaldt ”de kongelige skoler i rytterdistrikterne”, fordi kongen, dvs. staten, byggede skolerne.

Bygningen har således rummet den tidligere Karlebo Kommunes ældste skole og fungerede som skole i 200 år indtil 1923, hvor den overgik til boligformål.

Her holdt også det første demokratisk valgte folkestyre i Karlebos historie, sogneforstanderskabet, sit konstituerende møde, 11. januar 1842.

